

- Bulgar

- Voynuk

ERCAN.

Yavuz (Doç. Dr.), Osmanlı İmparatorluğunda Bulgarlar ve Voynuklar, Türk Tarih Kurumu Yayını, (Ankara 1986), IX, 131 S. (1 Harita).

28 MAYIS 1993

17 MAYIS 1995

210282

VOYNUK

021078

BULGAR

6029. Ercan, Yavuz; Osmanlı İmparatorluğunda Bulgarlar ve Voynuklar / Yavuz Ercan. - Ankara, 1986. - IX, 131 S. - (Türk Tarih Kurumu yayınları : 7. dizi ; 88)

Inhalt: Bulgaren u. Voynuken im Osman. Reich. - Text türk. 8 E 3079

long. 37° 45' E.). It lies below the southwestern slopes of the Istranca Dağları on the road connecting Kırklareli [see KIRK KILISE] with Silivri and the Sea of Marmara coast.

The Byzantine town and fortress of Bizyē (Bιζύη), Byzus of the Latins, was a bishopric by 431 and a metropolitan see by the 14th century. It was apparently first taken by the Ottomans just after the middle of the 8th/14th century; the poet Aḥmedī attributes this occupation to Süleymān, eldest son of Orkhan, who is said to have died in 1357. But this must have been only a temporary event, and according to the Byzantine chronicler Ducas, it was not until March 1453, just before the fall of Constantinople, that Meḥemmed Fātiḥ's commander K̄aradja Beg conquered Bizyē definitively, with its two churches of St. Sophia and St. Nicholas transformed into mosques. *Yürüks* [q.v.] were settled in this frontier region and Wize became a *sandjak* of Rūmeli. Subsequently, it came within the province of Özü or Silistra. By 1846 it was included in the province of Edirne [q.v.] as the *sandjak* of Tekfurdaghī or Tekirdaghī [q.v.], coming within the *sandjak* of Kırk Kilise in 1879. It had been briefly occupied by the Bulgarians in the spring of 1878. During the Balkan War of 1912-13 it was again occupied by the Bulgarians, and by Greek forces in 1920-2. With the Treaty of Lausanne, the town's Greek population, who had formed the majority of the town's 3,380 inhabitants, was resettled within Greece. In Republican Turkey, it is now within the il of Kırklareli.

Bibliography: M. Tayyib Gökbilgin, *XV-XVI. asırlarda Edirne ve Paşa İwaası, vakıflar—mülkler—mukataalar*, Istanbul 1952, 6-9 and index; arts. *Bizyē*, in *Megalē Hellenikē Enkyklopaideia*, vii, ²Athens 1964, 264-5, and in *Megalē Genikē Enkyklopaideia*, xiv, Athens 1980, 299; A. Birken, *Die Provinzen des osmanischen Reiches*, Wiesbaden 1976, 59, 88, 100; A.P. Kazhdan *et alii* (eds.), *The Oxford dictionary of Byzantium*, Oxford-New York 1991, i, 292-3, art. *Bizyē* (T.M. Gregory), mentioning A.M. Mansel, *Trakya'nın kültür ve tarihi*, Istanbul 1938, and V. Velkov, *Die thrakische Stadt Bizye*, in *Studia in honorem V. Beševliev*, Sofia 1978, 174-81; P. Rodakes, *The Turkish conquest of Thrace. The Thracian Muslims*, Athens 1991 (in Greek); G. Voizatzes, *The early Ottoman domination in Thrace: immediate demographic consequences*, Thessalonica 1998 (in Greek), 304 ff., 385 ff. See also RŪMELI.

(C.E. BOSWORTH and A. SAVVIDES)

WODINA, VODINA, the Ottoman Turkish name for the Greek town of Edessa on the Via Egnatia in western Macedonia, lying to the northwest of Thessalonica [see SELĀNIK] (lat. 40° 48' N., long. 22° 03' E.). The name Vodina goes back to Slavonic *voda* "water" because of the abundance of water in the vicinity of the town.

In mediaeval times it was contested by Byzantines, Bulgarians, Serbs and Normans (see J. Perluga, in *Lexikon des Mittelalters*, iii/7, Munich-Zürich 1985, cols. 1565-7; R. Browning and A. Kazhdan, in *Oxford dict. of Byzantium*, New York-Oxford 1991, 2185). In the late 14th century it was ruled by Greek-Serbian toparchs, until the town's initial conquest by the Ottoman commander Ewrenos Beg [q.v.], effected by the treason of the local archon Kel Petros and variously dated by Greek and Turkish sources (Neshrī, Sa'd al-Dīn, Ewliyā Ćelebi) to between 774-6/1372-4, together with Beroia [see KARAFERYE], and dates in the 1380s (see C. Seybold, *Neshrī's Notiz über die Eroberung von Vodena-Edessa... durch Bajezid I. Jildırım, 1389*, in *DMG*, lxxiv [1920], 291; P. Wittek, in *BSOAS*, xiv [1952],

661 n. 3; D.E. Pitcher, *An historical geography of the Ottoman empire*, Leiden 1972, map XXVI; P. Schreiner, *Byzantinischen Kleinchroniken*, ii, Vienna 1977, 358; Stalides, i, 95-125 for details).

Definitively captured ca. 833/1430, Vodina became part of the *sandjak* of Selānik, internally administered by local archons (*demogerontes*). Its fortifications and products were described by Kātib Ćelebi (Ger. tr. J. von Hammer, *Rumeli und Bosna*, Vienna 1812, 87) and by Ewliyā Ćelebi in 1668, the latter mentioning 100 houses, 30 shops, ten *khāns* and seven Orthodox churches functioning also as schools for the Greek population (see D. Demetriades, *Central and western Macedonia according to Ewliyā Ćelebi* [in Greek], Thessalonica 1973, 235, 241-2). In the 19th century, it was visited by various Western travellers, e.g. W.M. Leake in 1808 (*Travels in northern Greece*, iii, London 1835, 275-6). Edessans participated in the 1770 Russian-inspired Orlov revolt and the Greek War of Independence, whilst between 1798 and 1822 the town experienced the rule of 'Alī Pasha Tepedelenli [q.v.] of Albania. Bulgarian claims on the area began in the 1860s, but the town's eventual annexation to the kingdom of Greece was effected on 18 October 1912, at which time the town had a population of 4,000 Greeks, 1,530 Bulgarians, 46 Turks and a few Serbs (see J. Sarres, in *Megalē Hellenikē Enkyklopaideia*², ix, Athens 1964, 706-7). The town's fine 15th century mosque now houses its archaeological museum.

Bibliography: See also the detailed monograph on the town, C. Stalides, *Edessa in the period of Turkish domination, 14th century to 1912* (in Greek), Edessa 1988, i; also A. Vakalopoulos, *History of Macedonia 1354-1833* (in Greek), Thessalonica 1969, repr. 1992, index, and idem, *History of modern Hellenism* (in Greek, iv-vi, Thessalonica 1973-82, index.

(A. SAVVIDES)

WOLOF [see SENEGAL].

WOLOS [see KULUZ, in Suppl.].

WOYNUK (τ.), a term of Ottoman military and administrative usage which denoted a particular category of troops amongst other Balkan Christian landholding or tax-exempt groups employed by the sultans to perform specific combat and other militarily-related tasks (for other groups, see EFLĀK and MARTOLOS). The term stems from the Slavonic root meaning "war", "warrior", which appears also in the office of Voyvoda [q.v.], likewise found in Ottoman usage.

The *woynuks* were especially useful to the sultans before the Ottoman state developed a fully-centralised, multi-functional military apparatus of its own. In newly-conquered lands along the empire's expanding Albanian and northern Balkan frontiers during the late 9th/15th and early 10th/16th centuries, *woynuks* provided an essential complement to the timariots [see TĪMĀR] whose numbers were still insufficient to perform both offensive and defensive military functions. An idea of the numerical importance of *woynuks* can be gained when we consider that in the Vidin region during the time of Meḥemmed II Fātiḥ, for example, *woynuks* still outnumbered timariots by a significant margin (İnalçık, *Fatih devri*, table on p. 165 showing 231 registered *woynuks* as against 188 *tımār* holders). By means of the *woynuk* organisation, the Ottomans were able to secure the loyalty and co-operation of members of existing local landed military élites by confirming a kind of limited title to their own hereditary lands called *bashtine*. One limit was the satisfactory performance of the military duties assigned to them by the Ottomans. Having thus neutralised them, the Ottomans

olundu. Tahrîren fi evâ'il-i âmedân-ı Lağlak, sene Kışgöçdü. Şuhûdu'l-hâl:

	Çeşme-i Tuyûr Ebâbil Efendi		Bülend Pervâz Hümâ Paşa	
Cebeci Toygâr Beşe	Dervîş Mısri	Balıkçı Dalgıç Beşe	Decâce Hâtûn	
Kuzgun Hoca	Yüyük Ağa	Yayerse Bey	Karabağkal Beşe	Zendos(t) Serçe Beşe
Ağaçkakan Çilingir Beşe	Hacı Turâc Efendi	Cuğa Subaşı	Kerkenes Çavuş	Karatavuk Kıbtî
Sığircık Beşe	Molla Florya	Karabaştan Sipahi	Kuyruksalan Çelebi	Saruasma Halife
Tihûc Za'im	Seymânî Halife	Kayıkcı Marşı Ağa	Garîb Bahşir	

El-Emru'l-mezkûr kemâ hüve'l-mestûr
Yusufcuk Efendi el-Kâzî
Nemeğahu'l-fakîr za'ifi't-Tuyûr
Bi-medineti Ku(ş) adası.
'ufiye 'anhu.

T. T. K. Bellefen, XLVIII / sayı: 189-190,

s. 277-284.

Orjinal / Kopya
Kütüphanede Mevcuttur

2137

31 TEMMUZ 1993

VOYNUKLARLA İLGİLİ KAYNAKLAR VE ARAŞTIRMALAR

Doç. Dr. YAVUZ ERCAN

Voynukluk ve Voynuk örgütünün, Osmanlı Tarihi içinde sanıldığından daha fazla önemi olmuştur. Örgüt, Osmanlı Avrupasındaki en eski ve en uzun süre yaşayan kuruluşlardan biridir. Türk dönemi Güneydoğu Avrupa tarihinin daha iyi ortaya konulabilmesi için, Balkanlardaki diğer Hıristiyan kuruluşlarla birlikte Voynuk örgütünün de ciddi bir şekilde araştırılması gerekir. Böyle bir çalışma aynı zamanda, Türk toplumu ile Balkan toplumları arasındaki kültür alışverişini de aydınlatması bakımından ayrıca önemlidir. Nitekim konumuz olan Voynuk örgütünde, "başına, voynuk, pirimkür, lagator" gibi Balkanlara özgü terimlerin yanında "voynuk beyi, çeribaşı, yamak, gönder" gibi Türkçe terimlerin de bulunması bu tür bir araştırmanın önemini göstermesi bakımından ilginç bir örnektir. Voynuklardan başka, Hıristiyan Sipahi, Eflak, Martolos, Yörük, Yaya ve Müsellem ve Derbent örgütü gibi Türk ve Türk olmayan Balkan toplumlarının birlikte oluşturdukları kuruluşların her birini ayrı ayrı araştırmadıkça, Türk dönemi Güneydoğu Avrupa tarihinin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını sağlıklı olarak ortaya koymak mümkün değildir.

Bu yazımızda Voynuk örgütünü ve sorunlarını ayrıntılı bir biçimde ortaya koymak değil, Voynukluk ve Voynuk örgütü ile ilgili kaynak ve araştırmalarla, ele alınması gereken sorunlar üzerinde durmaya çalışacağız.

Voynuklar hakkında oldukça bol kaynak vardır. Bu kaynakları birinci elden ve ikinci elden kaynaklar olarak iki ana grupta toplamak mümkündür. Birinci elden kaynakların başında tapu-tahrir defterleri gelir. Bu defterler de konumuz bakımından iki kısma ayrılabilir.

- Genel tahrir defterleri.
- Voynuk tahrir defterleri.

ISAM 98863

OSMANLI ASKERİ KURULUŞLARINDAN VOYNUK ÖRGÜTÜ

Doç. Dr. Yavuz ERCAN [*]

- Voynuk'un Kelime Anlamı,
- Voynukların Kökeni,
- Voynuk Örgütünün Kuruluşu,

Voynuk Slavca bir kelime olup "asker" anlamına gelmektedir. [1] Nitekim Voynuklar adlarının taşıdığı anlama uygun olarak, ilk dönemlerde genellikle askeri görevlerde bulunmuşlardır. Türk fethi öncesinde Sırbistan, Makedonya ve Bulgaristan'da küçük toprak sahibi olan ve "Voyini" veya "Voynici" diye adlandırılan asiller, Türk yönetimi sırasında "Voynuk" adı altında, eski topraklarına sahip olarak yeni bir sistem içinde varlıklarını sürdürmüşlerdir. [2]

Kelimenin Bulgarca telaffuzu "Voynik" olup Osmanlı belgelerinde değişik imlalarla yazılmıştır. Bu değişik yazılış ve okunuş şekilleri içinde en çok "Voynuk" şekli yayılmış ve kullanılmıştır. [3]

Voynukluk çoğunlukla Bulgaristan'da bulunduğundan, arşiv belgelerinde Voynuk kelimesi Bulgarlığı ifade eder olmuştur. [4] Gerçekten Bulgaristan, Doğanca, Şahinci, Atmacacı örgütleri gibi, Voynukluğun da odak noktası olmuştur. Bulgaristan'ın gerek toprak durumu, gerekse İstanbul'a yakınlığı bunu gerektirmiştir.

Voynuk kelimesi Türkçeye girdiği günden itibaren bugüne kadar, aynı anlamda varlığını koruyagelmıştır. Ancak, Voynuk örgütünün yozlaşması

- [*] Ankara Üniversitesi DTCF Öğretim Üyesi.
- [1] ORHONLU; c. Osmanlı İmparatorluğunda Derbent Teşkilatı, İstanbul, 1967, s. 16 (Bundan sonra "Orhonlu : Derbent").
- [2] İNALCIK, HALİL; Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar, Ankara, 1954, s. 173 (Bundan sonra "İnalçık : Fatih Devri").
- [3] UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı; Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı, Ankara, 1954, s. 501.
- [4] A. Refik; Türk İdaresine Bulgaristan, İstanbul, 1933, s. 6.